

Werkplan MOED 2019

Voorwoord Berend de Vries

Voor u ligt het Werkplan MOED voor het jaar 2019. Aan mij als voorzitter de eer, om dit ambitieuze plan aan u aan te bieden. In het jaar 2019 zal de aanscherping van de Strategische Meerjaren Agenda voor Midpoint Brabant centraal staan. Circulaire economie gaat steeds meer een kader vormen, waar we keuzes maken in de programmering met betrekking tot mobiliteit, gebouwde omgeving, industrie en buitengebied. Aan de hand van deze deelgebieden is ook het Werkplan MOED 2019 ingericht.

Stichting MOED is ervan overtuigd dat voor het behalen van de klimaatdoelen meer nodig is dan alleen maar het verminderen van fossiel brandstofverbruik. Het gaat ook over een andere manier van denken over de wijze waarop we onze economie ingericht hebben met een focus op minder uitputting en minder uitsluiting. Dit in combinatie met het omarmen van nieuwe kansen op het terrein van technologie en creatieve manieren van samenwerken.

Binnen het bestuur van MOED hebben dit plan als 'stoer' gekwalificeerd. Stoer omdat het creatieve verbindingen legt met innovatie en human capital. Maar ook omdat we nog steeds in staat zijn om met relatief bescheiden middelen grootse dingen in gang te zetten!

Ik wens u veel leesplezier en ik zie er naar uit om u in 2019 weer te ontmoeten.

Berend de Vries,
Wethouder gemeente Tilburg
Voorzitter stuurgroep Stichting MOED

Inhoud

Voorwoord Berend de Vries	2
1 MOED	4
2 Terugblik 2018	4
3 MOED in 2019.....	6
4 Budget	9
5 Investeren in de organisatie	11

1 MOED

Stichting MOED staat voor de Midden-Brabantse Ontwikkelingsmaatschappij voor Energie en Duurzaamheid. Een publiek/private stichting binnen Midpoint Brabant, die samen met ondernemers, onderwijs en overheid invulling geeft aan energiebesparing en collectieve duurzame energieopwekking in Midden Brabant.

MOED is opgericht om initiatieven die niet van de grond komen door een te kort aan ontwikkelkracht te ondersteunen om zo meer projecten op het gebied van energietransitie daadwerkelijk te realiseren. MOED fungeert daarbij als ontwikkelaar en kennismakelaar, waarbij de focus ligt op het klimaatneutraal krijgen van bedrijventerreinen en maatschappelijk vastgoed. Hiermee vergroot zij de haalbaarheid van de regionaal gestelde klimaatdoelstellingen. Sinds 2017 is de scope verbreed en omvat zij ook initiatieven op het gebied van de circulaire economie.

MOED kan actief zijn in de initiatieffase van een project (als opdrachtnemer of –gever) en/of in de haalbaarheidsfase. De doelstelling van MOED is als volgt statutair vastgesteld:

'Het faciliteren van initiatieven en ideeën op het terrein van energietransitie (energie efficiencyverbetering en duurzame energie) bij professionele organisaties in de regio Midden Brabant.'

De stichting tracht haar doel te bereiken door:

- > *het sensibiliseren van partijen rond in potentie interessante business cases;*
- > *het ontwikkelen van business cases tot een financial close tussen investerende en financierende partijen;*
- > *het deelnemen in projecten tot het maximum van eigen uren en eigen inhuur;*
- > *het verwaarden van deze deelname als het project daadwerkelijk wordt gerealiseerd.*
- > *alle andere activiteiten en werkzaamheden die bijdragen aan het bereiken van de doelstelling.*

2 Terugblik 2018

MOED heeft in 2018 bijgedragen aan een aantal succesvolle energieprojecten in de regio Hart van Brabant. We noemen drie aansprekende projecten:

1. Green Deal Kraaiven en Vossenbergh

7 Brabantse partijen ondertekenden de Green Deal voor verduurzaming van de bedrijventerreinen Kraaiven en Vossenbergh in Tilburg. In de Green Deal zijn afspraken vastgelegd voor een verduurzamingsaanpak. Ondernemers van de bedrijventerreinen Kraaiven en Vossenbergh kunnen kansen benutten op het gebied van de circulaire economie, collectieve energieopwekking, klimaatadaptatie en biodiversiteit.

Het eerste doel van de Green Deal is dat alle bedrijven op Kraaiven en Vossenbergh goed geïnformeerd zijn over verduurzaming – de mogelijkheden én de verplichtingen. Daarnaast is het

doel dat 50% van de op het bedrijventerrein gevestigde bedrijven aan de slag gaan met verduurzaming van de eigen bedrijfsvoering. Gedurende de looptijd worden ook kansen en mogelijkheden onderzocht op het gebied van circulaire economie, collectieve energieopwekking klimaatadaptatie en biodiversiteit. Deze kansen kunnen, wanneer ze aanvullend zijn aan of een versterkend effect hebben op de stimuleringsaanpak, verder worden ontwikkeld.

MOED instigeerde en begeleidde de totstandkoming van de Green Deal en is projectleider voor de uitvoering.

2. Start van Interreg project DOEN

Om wezenlijke stappen te zetten naar een koolstofarme economie moeten de nodige elementen aanwezig zijn om een circulaire economie mogelijk te maken. Daarom is een duidelijk overzicht van vraag en aanbod van energie zoals biomassa, gas, elektriciteit en warmte noodzakelijk, evenals het structureel koppelen van geïnteresseerde partijen. Als er al een corresponderende vraag of aanbod is, zijn er momenteel weinig of geen spelers in de grensregio die zowel kennis als expertise combineren met effectieve ondersteuning. Daarnaast zien private bedrijven niet ten volle de economische haalbaarheid in het uitwisselen van energiestromen.

DOEN wil een methodologie uitwerken en testen die zowel economische criteria als maatschappelijke en ruimtelijke randvoorwaarden in rekening brengt. Dit zal als een openbare dienstverlening ingezet worden om mee het aantal duurzame uitwisselingsprojecten te versnellen, verhogen en verbeteren.

MOED stond mede aan de wieg van de Europese (Vlaams-Nederlandse) project en onderzoekt drie concrete casussen in de regio Hart van Brabant.

3. Energiebesparing bij sportcomplexen

Vijftig sportclubs in Brabant werkten mee aan een pilot van MOED in samenwerking met de provincie Brabant, sportservice Noord-Brabant en het Energiefonds Brabant om hun sportaccommodaties te verduurzamen. De pilot was een succes en wordt nu opgeschaald: onze samenwerkingspartner SSNB heeft van het energieteam van de provincie Noord-Brabant opdracht gekregen deze pilot in 2018 op te schalen naar heel Brabant

Na de zomer lanceerde SSNB een fysiek en digitaal platform ter ondersteuning van sportverenigingen. Informatie over mogelijke duurzaamheidsmaatregelen en financieringsmogelijkheden staat centraal. We leggen de verbinding tussen de verenigingen, gemeenten, leveranciers en andere partners die een rol spelen bij het realiseren van duurzame sportaccommodaties. Het platform biedt een centrale, toegankelijke plek waar de Brabantse sportsector terecht kan voor iedere hulpvraag bij het verduurzamen van sportaccommodaties. Of het nu gaat om inzicht in mogelijkheden via een energiescan, informatie over de verschillende financieringsmogelijkheden of simpelweg het matchen met betrouwbare leveranciers of installateurs, het platform biedt een passend antwoord.

3 MOED in 2019

Het Klimaatakkoord heeft één groot doel: om klimaatverandering tegen te gaan willen we in Nederland in 2030 bijna de helft (49%) minder broeikasgassen uitstoten dan we in 1990 deden. Dat is 48,7 megaton (48,7 miljard kilogram) minder broeikasgassen dan met bestaand beleid al zou moeten worden gerealiseerd. Om tot realistische plannen te komen, is afstemming tussen vraag, aanbod en infrastructuur (incl. opslag) essentieel. In het Klimaatakkoord wordt de regio als geschikte schaal gezien om dit vraagstuk op te lossen. Gemeenten, provincies en waterschappen zetten bij de onderhandelingen voor het Klimaatakkoord in op een regionale aanpak. Om de energie- en klimaatdoelen voor 2030 en 2050 te halen moet samengewerkt worden tussen overheden en met burgers, bedrijven en maatschappelijke organisaties. Alleen met integrale strategieën lukt het de kwaliteit van het landschap te behouden en de economie te verduurzamen. Decentrale overheden vinden het belangrijk om proeftuinen en pilots te ontwikkelen om expertise en ervaringen op te halen en te delen. De energietransitie is niet alleen een technisch, maar vooral ook een maatschappelijk vraagstuk. Hoe vinden we een oplossing waarbij de lusten en lasten eerlijk worden verdeeld? Het vraagt van alle betrokkenen de bereidheid om los komen van sectoraal denken en eigen belangen. Gemeenten, provincies en waterschappen dragen bij aan de samenwerking op het gebied van kennis en innovatie tussen overheden, bedrijfsleven, maatschappij en clusters in de regio.

In het licht van het klimaatakkoord is de bestaande rol van MOED als aanjager van concrete transitie van onderaf als een rol die past als een jas. MOED blijft voor de regio dé aanjager van projecten en proeftuinen. MOED kan bovendien als geen andere organisatie de vertaalslag maken van het nationale klimaatakkoord en provinciale ambities naar wat er concreet moet gebeuren in de negen Hart van Brabant gemeenten. MOED heeft, als onafhankelijke stichting, het vertrouwen vanuit alle partijen.

Maar we kijken ook verder. In 2018 stond voor het eerst het onderwerp 'circulaire economie' in het werkprogramma. Want zowel door recycling en hergebruik van grondstoffen, materialen en producten als door vervanging van fossiele door niet-fossiele grondstoffen draagt de circulaire economie bij aan de vermindering van de emissies van broeikasgassen. Hierdoor komen de klimaatdoelen uit het Akkoord van Parijs dichterbij. De circulaire economie vertoont dus een overlap met de energietransitie, want die transitie is er ook op gericht om de broeikasgasemissies te reduceren, en net als in de energietransitie speelt in de circulaire economie het terugdringen van het gebruik van fossiele energiedragers een belangrijke rol. In een circulaire economie is echter meer oog voor de hele keten van het economische proces, dat wil zeggen van de winning van grondstoffen via de productie van materialen, halffabricaten en de productie en consumptie van eindproducten tot de afvalfase. Waar de energietransitie vooral is gericht op de reductie van directe emissies uit verbranding van bestaande productie- en consumptieprocessen in Nederland ('meten bij de schoorsteen'), komen door de ketenbenadering in de circulaire economie daarboven op de indirecte emissies van broeikasgassen en andere milieubelastende stoffen hier en elders in beeld, zoals de 'uitgestelde' broeikasemissies van plastics bij afvalverbranding en de ophoping van plastic deeltjes in oceanen ('plastic soep'). In vergelijking met 'meten bij de schoorsteen' of het berekenen op basis van betrouwbaar geachte energieverbruiksgegevens geeft de ketenbenadering dus ook zicht op broeikasgasemissies eerder of later in de keten, en levert daarmee een belangrijke, aanvullende bijdrage aan de energietransitie.

Het afgelopen jaar is hard gewerkt aan de eerste initiatieven, zoals de winkel Circels013 en het aanstellen van een kwartiermaker voor een Makerspace Circulaire Economie. De regio gelooft in een circulaire toekomst en MOED bereidt het pad voor in die richting.

In 2019 wordt langs de volgende programmalijnen gewerkt:

Programmalijn Mobiliteit

Er komt steeds meer aandacht voor duurzame en innovatieve brandstoffen voor vervoer (zoals elektrisch en waterstof) en regio Hart van Brabant heeft met haar grote logistieke sector een aanzienlijk belang bij de ontwikkeling in duurzame richting.

In 2019 zet MOED in op de ontwikkeling van projecten op het gebied van duurzame mobiliteit uit de initiatieffase naar de ontwikkeling/haalbaarheidsfase. Via een gerichte aanpak in 2019 wordt met de volgende projecten richting een uitvoeringsfase gewerkt:

- Voorkomen van leegrijden (in samenwerking met PostNL)
- Onderzoek haalbaarheid Waterstofhub Tilburg
- Projecten naar aanleiding van traject Energiecorridor A58

Programmalijn Gebouwde Omgeving

Om de energietransitie in de gebouwde omgeving te versnellen, is behoefte aan oplossingen en aanpakken die toegankelijk, betaalbaar, opschaalbaar en efficiënt zijn. Dit vraagt lokaal maatwerk en een integrale aanpak waarbij ingezet wordt op duurzame opwek en besparing van energie. De grootste keuze speelt rond het uitfaseren van aardgasgebruik voor gebouwverwarming, warm tapwater en koken. Het alternatief voor aardgas is afhankelijk van diverse factoren en bepaalt tegelijkertijd de minimale energetische kwaliteit die nodig is voor alle gebouwen in dat gebied. Het uitfaseren van aardgas is regionaal maatwerk.

In 2019 zet MOED in op:

- Pilot alternatieve installaties voor verwarming in huizen (Subsidie E&I toegekend, start Q1 2019)
- Energieaanpak scholen (pilot in samenwerking met provincie) en sportcomplexen (opschalen in samenwerking met SSNB en Provincie)
- Ondersteuning van de totstandkoming van lokale energieagenda's in de HvB gemeenten (link met programmalijn buitengebied).
- Warmte uit asfalt
- Aanpak tbv verduurzaming VVE's

Programmalijn Industrie

In de circulaire economie staan productie, innovatie én hergebruik centraal: producten en stoffen worden zoveel mogelijk opnieuw gebruikt. 'Afval bestaat niet' en kringlopen worden zoveel mogelijk gesloten zodat slechts in beperkte mate nieuwe grondstoffen aan de productieketens moeten worden toegevoegd. Doel is het hergebruik van producten en grondstoffen waar mogelijk te vergroten en waarde vernietiging te beperken.

In 2019 zet MOED in op:

- Uitvoering Green Deal Kraaiven-Vossenbergh, o.a. uitwisseling van zonnestroom door bedrijven op Vossenbergh West II
- Nieuwe afspraken naar aanleiding van communicatie rondom Green Deal Kraaiven-Vossenbergh (meerdere trajecten in beeld)
- Verduurzaming bedrijven terreinen – Waalwijk, Oisterwijk, Goirle en Udenhout
- Kwartier maken voor een MakerSpace Circulaire Economie: verbinden van regionale R&D- en maaklocaties, faciliteren lokaal MKB, onderwijs en particulieren bij innovatie, verduurzaming en business development, profilering op nieuwe processen en producten, vormen korte ketens in gebiedseigen maakindustrieën.

Programmalijs Buitengebied

Het buitengebied heeft een belangrijke troef in handen: ruimte. En die asset kan worden ingezet om het buitengebied leefbaar te houden. Zowel voor de energietransitie als voor circulaire economie heeft het buitengebied een cruciale rol te vervullen. Zie de energietransitie als overheid niet als de vraag hoe je zonder (te) veel kleerscheuren de overstap op zon, wind en biomassa voor elkaar krijgt. Maar zie de energietransitie als onderdeel van een sociaaleconomische uitdaging waarin goed georganiseerde burgers een sleutelrol kunnen spelen. Verbind de ruimtelijke-/energieopgave met lokale issues. Laat de opbrengsten van de molens (deels) ten goede komen aan de eigen, lokale energiebehoefte en -besparing. En aan investeringen in de plaatselijke leefbaarheid en sociale cohesie. Ook voor de circulaire economie is het buitengebied een vindplaats voor oplossingen.

In 2019 zet MOED in op:

- Algenkweek in leegstaande agrarische bebouwing (Subsidie E&I subsidie toegekend: start project Q1 2019)
- A58 (Energiecorridor): Windenergie, zonneweiden en warmte uit asfalt
- Maximaal verwaarden cq upcyclen van biomassa uit het buitengebied
- Solitaire (buurt)molens
- Zonnecoaching tbv Postcoderoosprojecten

4 Budget

	mobiliteit ¹		bouw		industrie		buitengebied	
	omschrijving	bedrag k€	omschrijving	bedrag k€	omschrijving	bedrag k€	omschrijving	bedrag k€
initiatiefase	Waterstofketens	10	Instrumentarium Vastgoedbranche	10	Kwartiermaken MakerSpace	40	Grootschale opwek wind en zon	20
	retournemen AEEA	10	Gasloze CV installaties	10			Energiecorridor A58	10
							biomassa rwzi's	10
haalbaarheidsfase			Scholen	10	Kraaiven/Vossenberg	50	Klimaatadaptatie	10
			Sportcomplexen	10			Algenteelt	25
LEAS							LEA's	15
			zorg	10				
Nieuwe initiatieven		25		25		20		20
Organisatieontwikkeling								10
Totaal uitgaven		45		75		110		120
Totaal inkomsten								
Midpoint		115						
gem Tilburg		75						
Empuls		25						
Prov/subsidie E&I		50						
Doen		50						
nog te verwerven		35						
Totaal inkomsten		350			Totalen uitgaven mobiliteit, bouw, industrie en buitengebied			350

¹ De uit te geven bedragen gedeeld door 100 (gemiddeld uurtarief bij MOED in €) geeft een indicatie van het aantal uren, die met de projecten gemoeid zijn

Uitgaven

MOED investeert alleen indien er budget is. Er worden geen verplichtingen aangegaan als er geen middelen tegenover staan. Hiermee voorkomt MOED dat er onnodige risico's worden genomen die de financiële positie van de stichting ondermijnen. Het budget van MOED in 2019 komt als volgt tot stand:

- Werkbudget; dit wordt gerealiseerd door Hart van Brabant en de Gemeente Tilburg;
- Externe financiering; bijvoorbeeld Europese- en projectafhankelijke subsidies of eigen inbreng van samenwerkingspartners;
- Ontwikkel fee; wanneer projecten daadwerkelijk worden gerealiseerd krijgt MOED een percentage van de projectsom;
- Extra opdracht: partijen in Hart van Brabant kunnen een beroep doen op expertise en ontwikkelkracht van MOED, waarbij zij zelf de kosten dragen.

5 Investeren in de organisatie

In 2019 bouwt MOED verder aan de organisatie. Aanvang 2019 wordt het huidige projectportfolio onder de loep genomen en wordt de bijdrage van MOED per project geëvalueerd. Zo kunnen de middelen effectiever en efficiënter worden ingezet. Projecten die het meeste potentieel bezitten en waar MOED toegevoegde waarde kan leveren richting de uitvoeringsfase worden geprioriteerd. Door voortgangsprocessen goed te monitoren kan het projectportfolio optimaal gemanaged worden.

MOED heeft de beschikking over één fulltime medewerker en een directeur voor 0,6 fte. Daarnaast wordt gebruik gemaakt van een flexibele schil van adviseurs. Het Interreg Project DOEN betekent een uitbreiding in capaciteit voor een wat langere periode (3 jaar). Maar de toevoeging van het domein Circulaire Economie vraagt om een verbreding van de inzet van huidige medewerkers en om extra, flexibele inzet wanneer dit noodzakelijk blijkt. We zien twee grote uitdagingen in 2019:

Positie van MOED als uitvoeringsorganisatie voor energietransitie en circulaire economie in de regio

De energietransitie staat inmiddels op vele agenda's in de regio. Er is behoefte aan een actieve, herkenbare, actief en transparant bestuurde triple helix uitvoeringsentiteit met als doel het faciliteren van ideeën en initiatieven op het terrein van circulaire economie, waarvan energietransitie onderdeel is. MOED kan die entiteit worden – maar dient daarvoor steviger verankert te worden in de regionale structuur.

Deze wenselijke richting kan ingevuld worden door MOED als zelfstandige entiteit onder bestuur van Midpoint Brabant, waarmee tevens circulaire economie tezamen met human capital en innovatie in het economisch beleid van de regio lading kunnen krijgen en waarmee recht gedaan wordt aan de wijze waarop Midpoint Brabant haar economisch faciliteringsprogramma circulair economisch wil maken binnen de toepassingsgebieden: Smart Industries, Smart Logistics en Leisure.

Liquiditeitspositie ten aanzien van groei in slagkracht

MOED slaagt er al een aantal jaren in om haar werkbudget te verdubbelen door gebruik te maken van externe financieringsmogelijkheden en het inzetten van constructies zoals succes fee-afspraken met opdrachtgevers. Voorbeelden zijn het Interreg project DOEN (zo'n 300.000 euro subsidie in drie jaar) en afspraken over windontwikkeling langs de A58, waarbij MOED een fee krijgt bij financial close. Dit soort afspraken maakt groei van MOED mogelijk en maakt de organisatie nog relevanter voor de regio. Daar staat tegenover dat in de meeste gevallen voorfinanciering vanuit de MOED begroting noodzakelijk is – waarmee de liquiditeitspositie in toenemende mate onder druk komt te staan. Wanneer in 2019 meer werkkapitaal georganiseerd zou kunnen worden die kan worden ingezet voor de voorfinanciering van de subsidietrajecten (zonder veel risico) zou de druk op liquiditeit verminderd kunnen worden.